

การศึกษาการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในระดับประถมศึกษาในการพัฒนา หลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น

A Study of The Primary Teacher's Development Model in Developing Local Integrated Curriculum

เอกชัย ไวยโสภี^{1*} ดวงสมร สารแสน¹ และ กรรณภา วัชรระธำรงกุล¹

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
*ake_edu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร และแบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการพัฒนาดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในระดับประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น ในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกด้านครูสามารถพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นมีองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยมีผลประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไปในทุกองค์ประกอบและมีความพึงพอใจในรูปแบบการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นของผู้วิจัยในทุกด้านมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนว่ารูปแบบการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาครู

คำสำคัญ: รูปแบบการฝึกอบรม, การพัฒนาครูระดับประถมศึกษา

Abstract

This research aims to study the effects of teachers training model to enhance to develop the local integrated curriculum and to assess the effectiveness of the teacher training model to enhance to develop the local integrated curriculum. The tools in this research are the evaluation of quality of the appropriateness of local integrated curriculum, test of integrated curriculum development and the opinionnaire of satisfaction of teachers training model were developed based on the performance of teachers in primary education in developing local integrated curriculum. The data were analyzed in frequency and percentage.

The results showed that the teachers' knowledge and understanding over 80 percent in developing local integrated curriculum. They can develop the integrated curriculum that assessed by experts with the effective rate over good in various components and the satisfaction in teachers training model more than 80 percent all aspects. The findings reflect that the teachers training model to develop the integrated curriculum was efficient in teacher development.

Keywords: teachers training model, elementary teacher development

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ในมาตราที่ 23 กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนให้เน้นด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการในแต่สาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา ในมาตราที่ 24 การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในทุกรายวิชาและในมาตรฐานที่ 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความ เป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดย คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาใน ชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำสาระของหลักสูตรเองในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสภาพในชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่นจึง เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นการปฏิรูปหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และเปิด โอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 33)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรโดยเฉพาะซึ่งเป็นที่สนใจสำคัญ ของผู้ที่บ่งชี้ได้ว่าหลักสูตรที่นำมาใช้มีความสมบูรณ์เพียงใดเพราะครูเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่าง พัฒนาและใช้หลักสูตรใน โรงเรียน(Horsley et al, 2009)ในปัจจุบันนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นเพราะเป็น เรื่องของการอนุรักษ์และความสำคัญของท้องถิ่นตนเอง ซึ่งครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น มาบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ โดยนำบริบทในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และจัดทำเป็นหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ เหมาะสมผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เหมาะกับตนเองได้ ผู้สอนได้พัฒนาทักษะการสอนและได้มีส่วนร่วมกับชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้สามารถเพิ่มมูลค่าได้

ครูระดับประถมศึกษาเป็นหนึ่งในกลุ่มครูที่ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้เข้าใจเกี่ยวกับทางด้านการสอน การ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การเสริมสร้างทักษะการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการสอน การใช้หลักสูตร (สงบ อินทรมณี, 2551) ซึ่งถือได้ว่าเป็นทักษะที่ยากต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถได้มาตรฐาน ตามหลักสูตรการศึกษาระดับชาติ รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรของครูประถมศึกษาที่ไม่เน้นการเรียนรู้ต่อยอดของผู้เรียนเน้น การสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองหลักสูตรแกนกลางมากกว่า (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542) ครูประถมศึกษาจึงถือได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของตนเองไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

จากเหตุผลและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้การสอนนักเรียนของครูในระดับประถมศึกษาจึงพบปัญหาว่าครูเองไม่สามารถสร้างหลักสูตรได้และ กระบวนการพัฒนาครูให้สร้างหลักสูตรได้ไม่ประสบความสำเร็จตามที่กล่าวมา จึงต้องมีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้ สามารถสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของตนเองได้ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาครูระดับประถมศึกษา ให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เข้ากับการจัดการเรียนรู้ของตน ให้ครูสามารถคิดและสร้าง กิจกรรม ขึ้นเองจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังสามารถคิดและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นให้สัมพันธ์กับระบบการศึกษา ไทยในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาที่ต่อยอดความรู้เดิมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถพัฒนากิจกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น

3. นิยามศัพท์

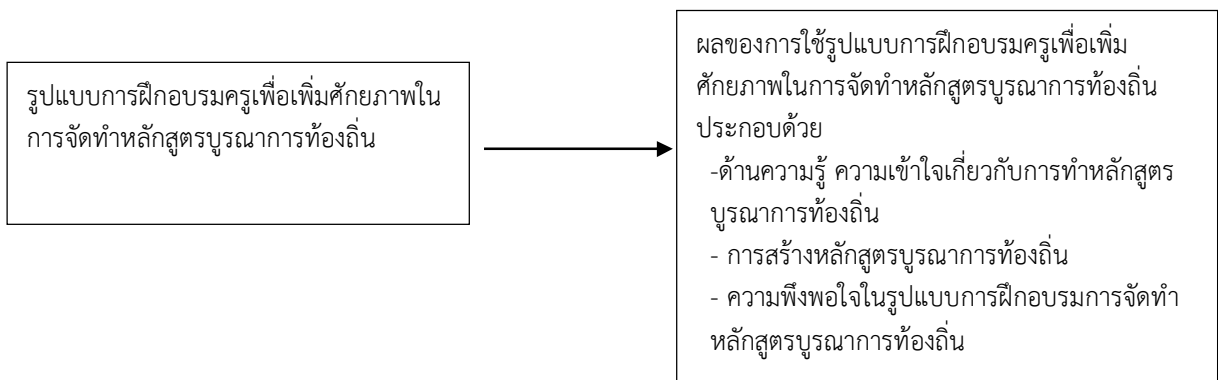
1. รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น หมายถึง ขั้นตอนแบบแผนในการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 6 คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลและทรัพยากร ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการฝึกอบรมการจัดทำหลักสูตรบูรณาการขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ ครั้งที่ 1 ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนความคิดในการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการขั้นตอนที่ 5 ทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ ครั้งที่ 2 ขั้นตอนที่ 6 สะท้อนความคิดในการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ
2. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น หมายถึง ผลของการใช้รูปแบบการฝึกอบรมฯ ซึ่งวัดได้จากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น ความสามารถในการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นและความพึงพอใจในรูปแบบการฝึกอบรมการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครูที่เข้ารับการฝึกอบรม
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถของครูประถมศึกษาที่วัดจากผลการทดสอบของครูที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ที่ได้จากการทำแบบทดสอบความรู้
4. ความสามารถในการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครูประถมศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งวัดจากองค์ประกอบของการจัดทำหลักสูตรฯ ในด้านต่าง ๆ ด้วยแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ
5. ความพึงพอใจในรูปแบบการฝึกอบรมการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น หมายถึง ระดับความคิดเห็นของครูที่เข้ารับการฝึกอบรมในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นวัดโดยแบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในระดับประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครู ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถจัดทำหลักสูตรบูรณาการที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำผลการวิจัยไปใช้ในการขยายผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นต่อไป
3. นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับครูผู้สอนเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้

5. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

จากแนวคิดการพัฒนารูปแบบการพัฒนาและการประเมินสมรรถนะ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

6. วรรณกรรม/แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้เรียนว่าควรเรียนรู้สาระสำคัญใด และการเรียนรู้อะไร มีเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงใด หลักสูตรที่ด้นั้นเกิดจากกระบวนการที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องของการคิด การวิจัยและการประเมินจากผลสะท้อนกลับของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น การที่จะได้มาซึ่งหลักสูตรที่ดี จึงต้องเกิดจากบุคคลที่หลากหลายแต่ละบุคคลจากแต่ละฝ่ายจะมีแนวคิด มุมมองและความตั้งใจ รวมถึงเป้าหมายในการพัฒนาคนผ่านกระบวนการของการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม การร่างและการออกแบบหลักสูตรรวมถึง การพิจารณายอมรับในหลักสูตรไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงแค่แวดวงของครูผู้บริหารการศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเท่านั้น การตัดสินใจในการกำหนดหลักสูตรจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่เป็นปัจจุบันของชุมชนจังหวัด ภาค หรือประเทศไทย ประเทศหนึ่งเท่านั้น หลักสูตรที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสถานที่หนึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าใช้ได้ดีและเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดีกับอีกสถานที่หนึ่งหรือที่เดียวกัน แต่ในเวลาที่แตกต่างกันหรือใช้กับผู้เรียนต่างกลุ่มกันอาจจะได้ผลที่แตกต่างกันด้วยหรือบางครั้งอาจจะได้ผลเหมือนกันในต่างบริบทกัน

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น พิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้(วิชัย วงษ์ใหญ่, 2535)

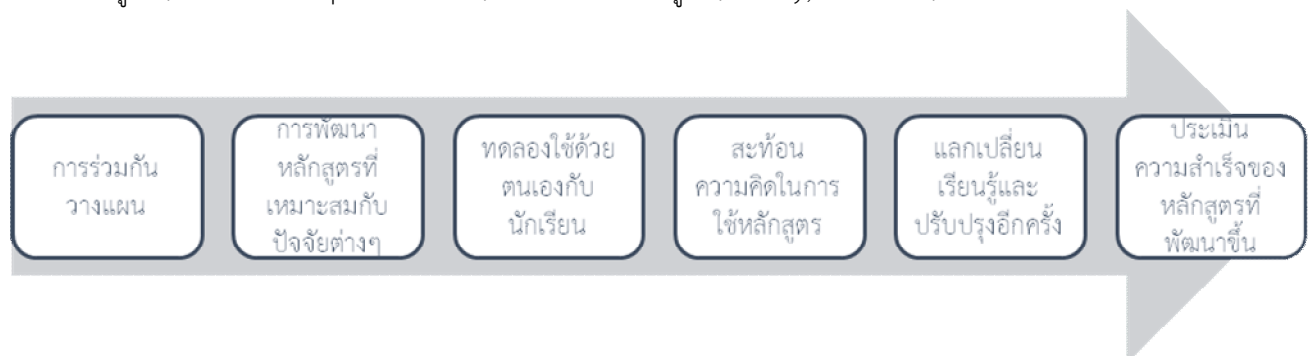
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ คือความจำเป็นและความต้องการของครูและระดับนั้น ๆ ปรึกษาการศึกษาที่จะทำได้ สามารถเตรียมการสร้างหลักสูตรได้เหมาะสม

ขั้นที่ 2 ขั้นจัดทำและวางแผนการใช้หลักสูตรจากการประมวลความรู้และความต้องการของครูโดยใช้ข้อมูลจากขั้นที่แล้วผนวกกับความรู้ความคิดของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชาในทฤษฎีการสอนจะเป็นที่มาของหลักการจุดหมายและโครงสร้างเนื้อหาวิชารวมทั้งลักษณะของการจัดการเรียนการสอน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผลซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนว่าหลักสูตรดำเนินไปตามที่เราต้องการหรือไม่ การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการพัฒนาเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอนและเนื้อหาวิชาในตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนด้วย ซึ่งหัวใจสำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย สาระสำคัญในหลักสูตรนั้น ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและการวัดและประเมินผลหลักสูตร

การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูในการดำเนินการใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จต้องเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นระบบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระ กิจกรรมมีวิธีการสอนวัสดุการสอนที่เหมาะสมและมีการประเมินหลักสูตรเพื่อการปรับปรุง ในการใช้สูตรไม่ใช่การบอกว่ามีวิธีการสอนมาแล้วนำไปใช้ในการเนื้อหาสาระได้เลย แต่หมายถึงครูต้องนำไปลองใช้หลาย ๆ วิธีการสอนเพื่อดูว่าอันไหนเหมาะสมกับนักเรียนของเรา และที่สำคัญต้องมีการสะท้อนความคิด สะท้อนการปฏิบัติของครูให้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้น ดีไม่ดียังไร เพื่อที่หลักสูตรนั้นจะเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้ใช้อย่างแท้จริง และแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนได้ตรงจุดมากขึ้น ในการสอนครูต้องมีอิสระและเลือกที่จะประยุกต์ ปรับปรุง พัฒนาการสอนของตนเอง การพัฒนาและการใช้หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญและครูสอนเองต้องเป็นผู้ที่ร่วมวางแผนการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมและครอบคลุมกับผู้เรียนซึ่งกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร และการใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation)สามารถแสดงได้ดังรูปนี้(Horsley, etal. 2009)

ภาพที่ 1 รูปแสดงการใช้หลักสูตรในการพัฒนาวิชาชีพครู

ในการวิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรมครูโดยได้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมร่วมกับ พนม จงเฉลิมชัย และ เทพยพงษ์เศษศิเมียง (2557) ในการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมครูในระดับประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นโดยมีรูปแบบดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลและทรัพยากรโดย ครู นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชุมชนร่วมศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการจัดทำหลักสูตรบูรณาการโดย ครู นักวิชาการ และปราชญ์ชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. ตารางวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
2. คำอธิบายรายวิชา (เนื้อหา)
3. แผนการจัดการเรียนรู้รายคาบหรือรายหน่วย
4. สื่อ/แหล่งเรียนรู้
5. การวัดและการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ ครั้งที่ 1 โดยนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนความคิดในการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการโดยครู นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน นำผลที่ได้จากการสังเกต และการประเมินของนักเรียน เพื่อนำมาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมการสอนในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

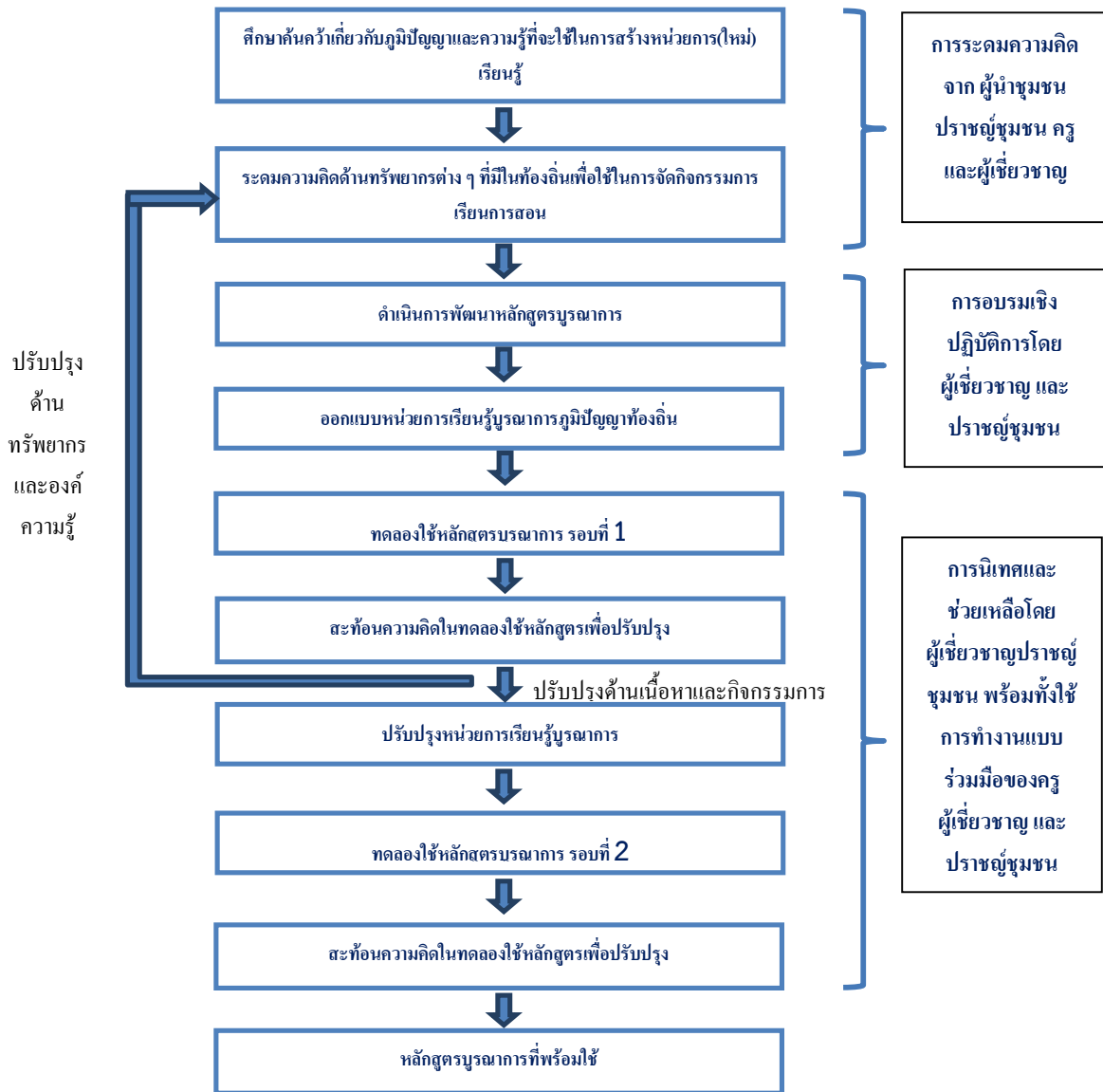
ขั้นตอนที่ 5 ทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ ครั้งที่ 2 โดยนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

ขั้นตอนที่ 6 สะท้อนความคิดในการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการโดยครู นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน นำผลที่ได้จากการสังเกต และการประเมินของนักเรียน เพื่อนำมาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมการสอนในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง โดยผลการประเมินรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ	ระดับความเหมาะสม
1. ความเหมาะสมของกระบวนการฝึกอบรม	4.33	มาก
2. ความเหมาะสมด้านเวลาในการฝึกอบรม	4.67	มากที่สุด
3. ความถูกต้องตามกระบวนการจัดการความรู้	4.67	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของเนื้อหาในการฝึกอบรมกับกระบวนการฝึกอบรม	4.33	มาก

โดยสามารถสรุปได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น

7. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลแหลมบัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลแหลมบัว ซึ่งมีจำนวน 4 โรงเรียน จากนั้นสุ่มอย่างง่ายได้โรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดโคกเขมา ครูจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของครูประจำการที่เข้าร่วมการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบการวิจัยเป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ประเมินค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้เท่ากับ 0.7 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความรู้ไปทดลองใช้กับครูประถมศึกษาจำนวน 10 คน แล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายมีค่าเท่ากับ 0.6 และค่าอำนาจจำแนก 0.6 ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 123) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.60

2. แบบประเมินคุณภาพหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร โดยประเมินค่าความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นโดยนำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำค่าดัชนีความสอดคล้องผลการวิเคราะห์ค่า IOC เท่ากับ 0.8

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในระดับประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรมประเมินค่าความสอดคล้องและความเหมาะสมของแบบประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยผลการวิเคราะห์ค่า IOC เท่ากับ 0.82 ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 123) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70

8. ผลการวิจัย

8.1 คะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นต้องมีการวัดความรู้ของครูเพื่อประเมินความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรหลังการพัฒนาตามรูปแบบ พบว่าคะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร จากการทำแบบทดสอบของครูหลังการฝึกอบรม ซึ่งแบ่งตามหัวข้อเนื้อหาหน่วยย่อยจากการฝึกอบรม 4 เนื้อหา พบว่าคะแนนเต็ม 10 ในด้านหลักสูตรบูรณาการมีคะแนนเฉลี่ยรวม 8.17 คะแนนด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีคะแนนเฉลี่ยรวม 8.42 คะแนนด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีมีคะแนนเฉลี่ยรวม 8.08 และคะแนนด้านการวัดและประเมินผลหลักสูตรบูรณาการมีคะแนนเฉลี่ยรวม 8.25 โดยคะแนนรวมทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยรวม 32.67 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และคิดเป็นร้อยละ 82.29

8.2 หลักสูตรบูรณาการที่ครูพัฒนาขึ้นตามรูปแบบการพัฒนาครูมีองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยด้านหลักสูตรและการสอนที่มีประสบการณ์ในการสอน วิจัยและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 ท่านมีผลประเมินอยู่ในระดับดีมาก และ ดี ดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินหลักสูตรบูรณาการที่ครูพัฒนาขึ้นตามรูปแบบการพัฒนาครูโดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1	เชื่อมโยงกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.58
2	หลักสูตรสามารถนำไปสอนได้จริง	4.33	0.58
3	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	4.67	0.58
4	เนื้อหาสาระของหลักสูตรบูรณาการเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.00	0.00
5	เนื้อหาสาระของหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติการสอนกับนักเรียนได้	4.33	0.58
6	กำหนดสัดส่วนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เหมาะสม	4.00	0.00
7	กำหนดผลการเรียนรู้ได้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ	4.00	0.00
8	กำหนดระยะเวลาในการเรียนได้เหมาะสม	5.00	0.00
9	แนวทางการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียน	4.33	0.58
10	แนวทางการจัดการเรียนรู้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.33	0.58
11	การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลได้เหมาะสม	4.00	0.00
12	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม	4.33	0.58
13	สื่อการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	4.33	0.58
14	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ตรงกับจุดประสงค์	4.00	0.00
15	หลักสูตรตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น	4.67	0.58
16	หลักสูตรเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในท้องถิ่น	5.00	0.00

จากตารางสรุปได้ว่าผลการประเมินความสามารถในการสร้างหลักสูตรของครูประถมศึกษาหลังเข้ารับการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาครูมีคะแนนประเมินในระดับ ดีมาก มีหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ เชื่อมโยงกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นกำหนดระยะเวลาในการเรียนได้เหมาะสมหลักสูตรตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และหลักสูตรเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในท้องถิ่น ส่วนองค์ประกอบของหลักสูตรบูรณาการที่มีผลการประเมินในระดับ ดี คือ หลักสูตรสามารถนำไปสอนได้จริงเนื้อหาสาระของหลักสูตรบูรณาการเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื้อหาสาระของหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติการสอนกับนักเรียนได้กำหนดสัดส่วนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เหมาะสมกำหนดผลการเรียนรู้ได้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ แนวทางการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียนแนวทางการจัดการเรียนรู้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลได้เหมาะสมกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมสื่อการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสม และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ตรงกับจุดประสงค์

8.3 ความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาครูการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครูหลังเข้ารับพัฒนามีดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาครูการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครูหลังเข้ารับการพัฒนา

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ด้านกระบวนการ		
1. 1การแจ้งรายละเอียดโครงการฝึกอบรม	4.83	0.39
1.กิจกรรมฝึกอบรม/การกำหนดรูปแบบ 2	4.92	0.29
1.การกำหนดกลุ่มเป้าหมายชัดเจนตรงกับหลักสูตรฝึกอบรม 3	4.92	0.29
1.จำนวนคนเข้าร่วมโครงการเหมาะสมกับหัวข้อหรือกิจกรรมที่ใช้ 4	5	0
1.ความรอบรู้ในหัวข้อวิชาของวิทยากร 5	4.92	0.29
1.งเนื้อหาวิชาเหมาะสมการจัดลำดับความสัมพันธ์ข้อ 6	4.83	0.39
1.วิธีการในการถ่ายทอดให้เข้าใจง่าย/วิทยากรมีเทคนิค 7	4.83	0.39
1.สื่อ 8/อุปกรณ์ประกอบการสอนเหมาะสม	4.83	0.39
1.เอกสารประกอบการสอนครบถ้วน ชัดเจน 9	4.83	0.39
1. 10การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามหรือมีส่วนร่วม	4.92	0.29
2. ด้านคุณภาพ		
2.1 ความรู้ที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม	1.75	1.01
2.2 ความรู้ที่ได้รับหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม	4.92	0.29
2.2.1 ความรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตร	4.92	0.29
2.2.2 ความรู้เรื่องการออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการ	4.92	0.29
2.2.3 ความรู้เรื่องการเลือกใช้สื่อการสอน	4.92	0.29
2.2.4 ความรู้เรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.92	0.29
2.3 เนื้อหาหลักสูตรเป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการ	4.83	0.39
2.4 ประโยชน์และความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.92	0.29
2.5 ความคุ้มค่าของการฝึกอบรม	4.92	0.29

พบว่าด้านจำนวนคนเข้าร่วมโครงการเหมาะสมกับหัวข้อหรือกิจกรรมที่ใช้อยู่ในระดับดีมากมีค่าเฉลี่ย 5 ซึ่งสูงสุดในทุกด้าน รองลงมาคือความพึงพอใจเฉลี่ย 4.92 ในเรื่องของการกำหนดรูปแบบ/กิจกรรมฝึกอบรม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายชัดเจนตรงกับหลักสูตรฝึกอบรมความรอบรู้ในหัวข้อวิชาของวิทยากร และการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามหรือมีส่วนร่วม ส่วนในเรื่องของ การแจ้งรายละเอียดโครงการฝึกอบรมการจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาเหมาะสม วิทยากรมีเทคนิค/วิธีการ

ในการถ่ายทอดให้เข้าใจง่ายสื่อ/อุปกรณ์ประกอบการสอนเหมาะสม และเอกสารประกอบการสอนครบถ้วน ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ที่ 4.83

9. บทสรุป

รูปแบบการฝึกอบรมครูระดับประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นที่นำมาใช้กับครูในการให้ครูพัฒนาหลักสูตรนั้น มีประสิทธิภาพสูงในการดำเนินการตามรูปแบบที่นำมาใช้ในการฝึกอบรม เพราะผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการฝึกอบรมทั้ง 6 ขั้นตอนที่สร้างขึ้นส่งผลให้ครูประถมศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ด้วยตนเองไปพร้อม ๆ กับผู้เชี่ยวชาญ เมื่อครูพัฒนาหลักสูตรสำเร็จได้มีการประเมินผลของรูปแบบการฝึกอบรมโดยวัดจากความรู้ ความเข้าใจของครูหลังจากจบการฝึกอบรมตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยสามารถแสดงผลได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจหลังการฝึกอบรม พบว่า ผลการทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจ ครูทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทั้งหมด ละแต่ละด้านก็ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าหลังการฝึกอบรมแล้ว ครูมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

2. ทักษะการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นของครูหลังการฝึกอบรม พบว่าหลักสูตรบูรณาการที่ครูพัฒนาขึ้นตามรูปแบบมีองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีผลประเมินอยู่ในระดับดีมาก และ ดี ในทุกองค์ประกอบของหลักสูตรที่พัฒนาหลังจากฝึกอบรมแล้ว มีการนำไปทดลองใช้แล้วก็แก้ไขปรับปรุงได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้จริง

3. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังจากจบการอบรมแล้วมีความพึงพอใจในระดับดีมากทุกด้านและสะท้อนความคิดในการจัดทำหลักสูตรก่อนและหลังไว้แตกต่างกันคือมีความรู้ ความเข้าใจในตนเองก่อนฝึกอบรมน้อย หลังจากฝึกอบรมแล้วมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในระดับดีมาก

ประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการฝึกอบรมข้างต้นเป็นในทิศทางเดียวกันทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสร้างหลักสูตรฯ และความพึงพอใจในการฝึกอบรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นสามารถช่วยพัฒนาการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นได้

10. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการใช้รูปแบบการฝึกอบรมข้างต้นเป็นในทิศทางเดียวกันทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสร้างหลักสูตรฯ และความพึงพอใจในการฝึกอบรมซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นสามารถช่วยพัฒนาการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพครูของ Horsley *et al.* (2009) และ หลักการพื้นฐานในการพัฒนาวิชาชีพครูของ Bell and Gilbert (1999) ที่เน้นการเน้นการสะท้อนความคิดของครู (Reflection) การร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) การมีปฏิสัมพันธ์ (Participation) การให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ในการฝึกอบรมแต่ละขั้นก็ใช้เทคนิคต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาตลอดระยะเวลา 6 ขั้นตอน โดยรูปแบบการฝึกอบรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาครูนั้นเป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นการสะท้อนความคิดของครูผู้สอนในการสร้างหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมนี้ที่แตกต่างจาก วรามัย ใจมั่น (2554) และ สุภาพรณภักดีศิริชานนท์ (2553) ที่เป็นการพัฒนาครูในการสร้างหลักสูตรบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในตอนแรกในการระดมความคิด ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการสอนโดยที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมและพัฒนาจากครูเองว่าต้องการที่จะสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรม และวัตถุประสงค์ ประเมินผลอย่างไร เป็นการฝึกอบรมตามขั้นตอนที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำและทำตามคู่มือการอบรมที่กำหนดบทบาทและสิ่งที่ต้องทำมาให้ แม้งานวิจัยของ วณิชรินทร์รานนท์ (2552) ที่เน้นการสำรวจปัญหาของโรงเรียนและมีการสร้างหลักสูตรบูรณาการด้วยตนเองของครูแต่ก็มรูปแบบการฝึกอบรมที่แตกต่างกันโดยไม่มีการสะท้อนความคิด การทดลองใช้และระดมความคิดหลังทดลองใช้ถึงแม้ผลที่ออกมาครูจะสามารถสร้างหลักสูตรได้แต่ไม่ได้นำไปทดลองใช้และปรับปรุงให้ตรงตามความต้องการของครูและนักเรียน

หลักการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมทั้ง 6 ขั้นตอนตามรูปแบบการฝึกอบรมนี้มีหลักการสำคัญคือการสะท้อนความจากการปฏิบัติของครูเองซึ่งเป็นจุดที่แตกต่างจากรูปแบบการฝึกอบรมอื่นที่เน้นการทำตามผู้เชี่ยวชาญตามขั้นตอนที่ออกมาแต่ไม่มีการนำไปใช้จริง การปรับปรุงเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยปกติแล้วการฝึกอบรมจะเน้นที่

หลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นสำเร็จหลังการอบรม แต่สิ่งที่ต้องทำและสำคัญมากคือสะท้อนความคิดและการทดลองใช้ (Horsley, etal2009; Bybee, 2004; Grossman, 1990) เพราะครูเป็นผู้ที่เข้าใจและรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเข้ากับผู้เรียนมากที่สุดในการทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. การนำรูปแบบการฝึกอบรมไปใช้ต้องมีการดำเนินการให้ครบทั้ง 6 ขั้นตอนโดยเน้นการปฏิบัติและสร้างความรู้ในแต่ละขั้นตอนของครูเองโดยที่ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่เสนอแนะและให้ครูสร้างหลักสูตรตามขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. ในการระดมความคิดเพื่อกำหนดขอบเขตและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนในสร้างหลักสูตรบูรณาการทั้งครู ผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏหรือผู้ที่มีความรู้จริงในเรื่องนั้นในการรวบรวมความคิดและเนื้อหาสาระในหลักสูตรที่ถูกต้อง เพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรได้ครอบคลุมและเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการปฏิบัติตาม
3. รูปแบบการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นต้องเน้นการสะท้อนความคิดจากตัวครูเป็นสำคัญและรวบรวมในการปรับปรุงพัฒนาด้วยตนเอง
4. การนำรูปแบบการพัฒนาครูไปใช้ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ ประवालพฤษ์. 2538. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา:63.
- พนม จงเฉลิมชัย และเทพยพงษ์เศษศิมาบง. 2557. การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม: นครปฐม.
- พวงรัตน์วีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษา จิตวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วนิชรินทร์รานนท์. 2552. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วราภัย ไฉมัน. 2554. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัยวงษ์ใหญ่. 2535. พัฒนาหลักสูตรและการสอน :มิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองธรรม.
- _____. 2542. ยกเครื่องเรื่องเรียนรู้. สานปฏิรูป. 2(20): 55-61.
- สงบ อินทรมณี. 2551. รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของคุรุสภา.วารสารศึกษาศาสตร์.ปีที่ 21:เดือน มิถุนายน 2553 - กันยายน 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุภาภรณ์กิตติรัชตานนท์. 2553. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้มีความเป็นครูมืออาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต2.กรุงเทพ :สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- Bell, B. and Gilbert, J. 1999. **Teacher Development**. London: Falmer Press.
- Haney and McArthur. 2002. **Four case studies of prospective science teachers' beliefs concerning constructivist teaching practices**. Science Education.
- Horsley S. L., Stiles K. E. , Susan M., Nancy L.and Hewson P. W. 2009. **Designing Professional Development for Teachers of Science and Mathematics**.Third Edition. Corwin press.